

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ และการเรียนรู้เพื่อดำรงชีวิตและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองของแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีบทบาทใน 2 ช่วง คือ ช่วงก่อนทำวิจัย ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นอาสาสมัครสอนภาษาไทย และรายวิชา ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบ และตามอัธยาศัย (กศน.) ศูนย์การเรียนรู้สถาบันปัญญาอิสระ จึงมีบทบาทเป็นผู้ออกแบบการเรียนการสอนให้กับแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ ที่ศูนย์เรียนรู้สถาบันปัญญาอิสระ ทำให้ผู้วิจัยมีความสัมพันธ์อันดี และรู้จักกับแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่จำนวนหนึ่ง ช่วงระหว่างทำวิจัย ผู้วิจัยได้ถอนตัวจากการเป็นผู้สอนหนังสือ เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลา บทบาทหลักจึงเป็นนักวิจัยเต็มตัวที่ต้องการศึกษาเรื่องราวของแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ แต่เนื่องจากทุนเดิมที่มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน ผู้วิจัยจึงสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและได้รับความร่วมมือจากแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่เป็นอย่างดี ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ในเขตเมืองจังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้ง กลุ่มองค์กรเครือข่ายจากภาครัฐและเอกชนที่มีบทบาทในการช่วยเหลือสนับสนุนด้านสิทธิแรงงาน สิทธิมนุษยชน และการจัดการศึกษาให้กับแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่

ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นกรณีศึกษาแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ จำนวน 10 คน มีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีภูมิหลังพื้นฐานการศึกษาในระบบ และกลุ่มที่มีภูมิหลังไม่มีพื้นฐานการศึกษาในระบบ ในการกำหนดเกณฑ์คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักเช่นนี้ เนื่องจากผู้วิจัยมีโอกาสดำเนินการเป็นอาสาสมัครสอนหนังสือให้กับแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่กลุ่มหนึ่ง เป็นเวลาสองปี ได้มีพูดคุยรับฟังเรื่องราวชีวิต ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน และมีความสัมพันธ์อันดีในฐานะครูกับลูกศิษย์ ผู้วิจัยได้สังเกตจากพฤติกรรมดำเนินชีวิต

และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งได้พูดคุยแลกเปลี่ยนมุมมองกับแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่หลายคน จึงมีข้อสังเกตว่าแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่หลายคนที่เคยได้เรียนหนังสือในระบบจากประเทศบ้านเกิดมาก่อนนั้น จะมีพฤติกรรมการเรียนรู้และมุมมองการดำเนินชีวิตแตกต่างจากแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ที่ไม่เคยได้เรียนหนังสือในระบบหรือเคยได้เรียนในระดับชั้นอนุบาลจากประเทศบ้านเกิด ทั้งนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่เป็นภูมิหลังชีวิต ซึ่งสะท้อนลักษณะสังคมและวัฒนธรรมของแรงงานข้ามชาติไทใหญ่แต่ละคนให้มีวิถีคิดและการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียดปลีกย่อยค่อนข้างมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกพื้นฐานการศึกษาในระบบมาเป็นเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) หมายถึง การที่ผู้วิจัยใช้วิจารณญาณของตนเองว่าจะเลือกหน่วยใดที่ผู้วิจัยคิดว่า หน่วยนั้นน่าจะเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร และใช้การสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีบอกต่อ (Snowballing sampling) หมายถึงการเลือกตัวอย่างในลักษณะแบบต่อเนื่อง โดยที่ตัวอย่างแรกจะเป็นผู้ให้คำแนะนำในการเลือกตัวอย่างถัดไป และมีการแนะนำต่อไปจนกระทั่งได้ขนาดตัวอย่างตามที่ผู้วิจัยต้องการ

ซึ่งในการพบปะกรณีศึกษาแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ จำนวน 10 คน นั้น ผู้วิจัยได้โทรศัพท์นัดวันเวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์เชิงลึกทีละคน บางกรณีใช้การพบปะในวันที่ผู้ให้ข้อมูลหลักมาเรียนหนังสือ ผู้วิจัยใช้ช่วงพักกลางวันหรือหลังเลิกเรียนในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล และแม้ว่าในปัจจุบัน ผู้วิจัยไม่ได้เป็นอาสาสมัครสอนหนังสือให้กับกลุ่มแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่แล้ว แต่ผู้วิจัยยังคงมีการติดต่อพูดคุยทั้งในลักษณะของการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และการพูดคุยทักทายกับแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ที่เป็นลูกศิษย์บางคนผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ เช่น โทรศัพท์ Facebook และกิจกรรมขององค์กรเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์และแรงงานข้ามชาติ เป็นต้น โดยผู้ให้ข้อมูลหลักบางคน ลูกศิษย์ของผู้วิจัยเป็นผู้ติดต่อชี้แจงเรื่องที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา โดยนัดหมายให้ผู้วิจัยได้พบกับผู้ให้ข้อมูลหลักผู้นั้น

อีกกลุ่ม คือ กลุ่มองค์กรเครือข่ายจากภาครัฐและองค์กรอิสระ ที่มีบทบาทในการช่วยเหลือสนับสนุนด้านสิทธิแรงงาน สิทธิมนุษยชน และการจัดการศึกษาให้กับแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ ผู้วิจัยได้เลือกสัมภาษณ์ตัวแทนจากกลุ่มองค์กร จำนวน 3 องค์กร ดังนี้ กลุ่มที่มีบทบาทการจัดการศึกษาให้กับแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้สถาบันปัญญาอิสระ (กสน.) กลุ่มองค์กรเครือข่ายจากภาครัฐและเอกชนที่มีบทบาทในการช่วยเหลือสนับสนุนด้านสิทธิแรงงาน สิทธิมนุษยชน ได้แก่ กลุ่มพลังเยาวชนแห่งรัฐฉาน

Shan Youth Power และ มูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา (มสพ.) Human Rights and Development Foundation (HRDF) โดยผู้วิจัยได้ประสานผ่านทางชาวไทใหญ่ที่รู้จักให้ติดต่อประสานการพูดคุยให้

วิธีการและเครื่องมือในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยวิธีการและเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. ผู้วิจัย มีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนการสอนในฐานะของครูอาสาสมัคร มีทั้งกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรของศูนย์การศึกษาออกระบบและตามอัยาศัย (กสน.) และกิจกรรมเสริม ซึ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ ในมุมมองของตนเอง และได้แลกเปลี่ยนกับผู้อื่น รวมทั้งให้ใบงานนักเรียนได้บอกเล่าเรื่องราวชีวิตและเป้าหมายในชีวิตของแต่ละคน ผู้วิจัยได้กำหนดปรับเนื้อหาบางส่วนในรายวิชา มาตั้งเป็นประเด็นแลกเปลี่ยนและคำถามให้สอดคล้องกับเรื่องราวชีวิตที่แรงงานข้ามชาติ ชาวไทใหญ่อาจมีโอกาสดูพบ โดยผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ ความคิดความเข้าใจ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่นของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่อย่างต่อเนื่อง จนเห็นพัฒนาการการเรียนรู้ของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่หลายคน นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เข้าไปร่วมกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมของแรงงานชาวไทใหญ่ เช่น พิธีกรรมทางศาสนาตามวัดต่าง ๆ สถานที่ที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของชาวไทใหญ่ เช่น สถานที่ทำงาน ร้านอาหาร ตลาด และศูนย์เรียนรู้ที่จัดการเรียนการสอนให้แรงงานชาวไทใหญ่ เป็นต้น โดยผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมโดยการได้รับข่าวสารจากแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ที่เป็นลูกศิษย์ชักชวน ให้ไปร่วมงานบุญประเพณีของชาวไทใหญ่ ผู้วิจัยได้พบกับลูกศิษย์หลายคนซึ่งผู้วิจัยได้ทักทาย และชื่นชมการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การแสดงฟ้อนรำ การจัดนิทรรศการประวัติศาสตร์ ชาวไทใหญ่ เป็นต้น ขณะเดียวกันผู้วิจัยได้สังเกตบรรยากาศ และพฤติกรรมของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่คนอื่นๆ ภายในงาน เพื่อศึกษาลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ เช่น วัฒนธรรมความเชื่อ บุคลิกลักษณะนิสัย เครือข่ายทางสังคม เป็นต้น โดยการที่ผู้วิจัยได้ออกแบบการเรียนการสอน และการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของชาวไทใหญ่ ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล การสังเกตแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การสังเกตที่ผู้วิจัยเข้าไปเกี่ยวข้องในเหตุการณ์นั้นๆ โดยจะสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ การแสดงออกทั้งคำพูดและการกระทำของแรงงานชาวไทใหญ่ที่เข้ามาศึกษาในศูนย์เรียนรู้สถาบันปัญญาอิสระ โดยผู้วิจัยมีส่วนร่วมออกแบบการเรียนการสอนใน

ฐานะของครูอาสาสมัคร มีทั้งกิจกรรมที่เป็นรูปแบบการสอนตามหลักสูตรของ กศน. ซึ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ในมุมมองของตนเอง และได้แลกเปลี่ยนกับผู้อื่น

2. การศึกษาข้อมูลเอกสาร ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลเอกสารสองส่วน คือ ศึกษาข้อมูลเอกสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ บทความทางวิชาการ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับสถานการณ์แรงงานข้ามชาติ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ และศึกษาจากบทความและใบงานของนักเรียนชาวไทยใหญ่ เมื่อครั้งที่ผู้วิจัยได้มีโอกาเป็นอาสาสมัครสอนหนังสือให้กับแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ ที่ศูนย์การเรียนรู้สถาบันปัญญาอิสระ(กศน.)

การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง กรณีศึกษาแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ จำนวน 10 คน โดยผู้วิจัยเริ่มจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง พิจารณาจากแรงงานชาวไทยใหญ่ที่เคยเป็นนักเรียนของผู้วิจัย และได้มีการพูดคุยทราบเรื่องราวชีวิตมาบ้าง ซึ่งพบรายละเอียดที่น่าสนใจที่จะนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างได้ จากนั้น จึงสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์ให้แนะนำกลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆ ที่ผู้วิจัยไม่รู้จักมาก่อน โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ คือ การพูดคุยด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเอง คล้ายลักษณะชวนคุย มีความยืดหยุ่นสูง ผู้สัมภาษณ์เพียงแต่กล่าวนำประเด็นที่ต้องการ ซึ่งในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล คือ เป็นการซักถามพูดคุยกันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นการถามเจาะลึกถึงคำตอบอย่างละเอียดถี่ถ้วนการสัมภาษณ์แบบนี้ จะใช้ได้ดีกับการศึกษาวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคล เจตคติ ความต้องการ ความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพในลักษณะต่างๆ

โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามไว้กว้างๆ ได้แก่ ประวัติชีวิต เหตุผลในการเข้ามาในประเทศไทย ประสบการณ์ชีวิตในประเทศไทย การดำเนินชีวิต เครือข่ายทางสังคม ปัญหาหรือผลกระทบที่เจอ การแก้ไขปัญหา การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เป้าหมายและความคาดหวังในชีวิต ซึ่งผู้วิจัยได้เตรียมคำถามที่เป็นรายละเอียดปลีกย่อยอีกชุด เพื่อตั้งคำถามต่อเนื่องจากเรื่องราวที่ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้เล่าเรื่อง ทั้งนี้ ในคำถามย่อยที่ใช้ถามผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละคนนั้น แตกต่างกัน เนื่องจากเรื่องราวชีวิตที่แตกต่างกัน เนื่องจากบุคลิกลักษณะท่าทางและการสื่อสารของผู้ให้ข้อมูลหลักก็คล่องแคล่วและสื่อสารชัดเจนแตกต่างกัน นอกจากนี้ ในบางกรณีผู้วิจัยต้องปรับภาษาหรือการอธิบายคำถามเพิ่มเติม เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างบางคนไม่แตกฉานในภาษาไทย

ในระหว่างการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้สร้างบรรยากาศเป็นกันเอง ในการพูดคุย โดยชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ให้ข้อมูลหลักอีกครั้งถึงเป้าหมายของการพูดคุย ประเด็นที่จะซักถาม และขออนุญาตบันทึกเทปการสัมภาษณ์และจดบันทึกการสัมภาษณ์ควบคู่

กันไปด้วย ซึ่งใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 2-3 ชั่วโมงต่อคน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีข้อจำกัดในเรื่องเวลาว่าง เนื่องจากแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักต้องทำงาน เป็นเวลา 6 วันต่ออาทิตย์ จึงมีเวลาว่างเพียง 1 วัน โดยส่วนใหญ่จะหยุดในวันอาทิตย์ ซึ่งบางคนใช้เวลาในวันหยุดไปเรียนหนังสือ ผู้วิจัยจึงใช้เวลาช่วงพักกลางวันหรือหลังเลิกเรียน ในการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล บางคนสามารถนัดสัมภาษณ์ได้ในช่วงเวลากลางวัน บางคนสามารถนัดสัมภาษณ์ได้ในช่วงเย็น ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นัดหมายช่วงวันเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวกให้สัมภาษณ์เป็นหลัก โดยผู้วิจัยได้ขออนุญาตบันทึกเทปการสัมภาษณ์และจดบันทึกการสัมภาษณ์ควบคู่กันไปด้วย เป็นผู้หาสถานที่ในการสัมภาษณ์ เนื่องจากการพูดคุยถึงเรื่องราวชีวิตส่วนตัวและไม่มี การเปิดเผยชื่อจริงในการให้ข้อมูล ผู้วิจัยจึงต้องหาสถานที่เป็นส่วนตัว และไม่มีกรอบกวน จากภายนอก เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลไม่เกร็ง และกล้าที่จะเล่าเรื่องราวชีวิตส่วนตัวให้ผู้วิจัยได้รับทราบ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบประเด็นในการสัมภาษณ์และมีการปรับปรุงให้ชัดเจนขึ้น เมื่อผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงเขียนเป็นกรณีศึกษา ผู้วิจัยได้วางเค้าโครง ประเด็นในการเขียน ดังนี้ เกริ่นนำ ภูมิหลังชีวิต จุดเปลี่ยนชีวิต ภายใต้อาคารหลังที่สอง “ประเทศไทย” การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตนเอง เป้าหมายและความหวังของชีวิต และ บทสรุป หลังจากที่ผู้วิจัยได้เรียบเรียงข้อมูลเรียบร้อยแล้วจึงได้ส่งข้อมูลเอกสารเรื่องราวชีวิต ของผู้ให้ข้อมูลที่ขอผู้วิจัยไว้เพื่อเก็บไว้เป็นบันทึกเรื่องราวชีวิตของตนเอง ซึ่งบางคนได้เพิ่มเติม และแก้ไขข้อมูลกลับมาให้ผู้วิจัยภายหลังด้วย

ประเด็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ชื่อ.....อายุ.....ปี

1. เรื่องราวชีวิตตอนอยู่บ้านที่รัฐฉานเป็นอย่างไรบ้าง สมาชิกในครอบครัว ชีวิตความเป็นอยู่ การทำมาหากิน ลักษณะนิสัย การสั่งสอนอบรมจากรอบครัว ความสัมพันธ์กับญาติพี่น้อง การเรียนหนังสือ การร่วมงานประเพณี ฯลฯ
2. ทำไมจึงตัดสินใจเดินทางเข้ามาประเทศไทย เข้ามาตอนไหน เข้ามาเพราะอะไร เดินทางมาอย่างไร และคาดหวังชีวิตในประเทศไทยว่าจะเป็นอย่างไร
3. ช่วงแรกที่อยู่ในประเทศไทย ต้องทำอะไรบ้าง ใช้ชีวิตอย่างไร ปรับตัวอย่างไร การเลือกคบเพื่อน การติดต่อสื่อสารกับที่บ้านรัฐฉานทำอย่างไร หาเพื่อนหาเครือข่ายไทใหญ่ในประเทศไทยได้อย่างไร
4. เคยทำงานอะไรมาบ้าง งานแต่ละอย่างชอบไม่ชอบอย่างไร และแต่ละช่วงมีการจัดการรายรับรายจ่ายของตนเองอย่างไร
5. อยู่ประเทศไทยเจอปัญหาในการดำเนินชีวิตอย่างไรบ้าง และแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างไร
6. ไปเรียนหนังสือหรือเพิ่มความรู้ให้ตัวเองเรื่องอะไร เรียนที่ไหน รู้จักที่เรียนได้อย่างไร ทำไมถึงอยากเรียน อยากเรียนเรื่องอะไรบ้าง เรียนแล้วเป็นอย่างไรบ้างเอาไปใช้ในชีวิตและการทำงานได้หรือไม่ อย่างไร
7. รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเรียนหนังสือ กิจกรรมของเครือข่าย และสิทธิแรงงานจากทางไหนบ้าง
8. จากวันแรกที่เข้ามาเมืองไทยจนถึงปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้างในเรื่องของความคิด ความรู้สึก พฤติกรรม ฯลฯ
9. ปัจจุบันทำงานอะไร ชอบงานที่ทำอยู่หรือไม่ เพราะอะไร ทำไมจึงเลือกทำงานนี้ และได้เรียนรู้อะไรจากงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน

3. การสัมภาษณ์กลุ่มองค์กรเครือข่ายจากภาครัฐและองค์กรอิสระ ที่มีบทบาท

ในการช่วยเหลือสนับสนุนด้านสิทธิแรงงาน สิทธิมนุษยชน และการจัดการศึกษาให้กับแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ โดยผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มองค์กรเครือข่ายจำนวน 3 องค์กร ได้แก่ องค์กรเครือข่ายที่มีบทบาทด้านการจัดการศึกษานอกระบบ องค์กรอิสระที่มีบทบาทการทำงานกับแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ กลุ่มองค์กร

ที่มีบทบาทให้การช่วยเหลือด้านสิทธิแรงงานและสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็น สัมภาษณ์ ดังนี้

- แนวคิด/เป้าหมายขององค์กรที่จัดขึ้น
- สถานการณ์ปัญหาผลกระทบของกลุ่มเป้าหมาย
- กิจกรรมการดำเนินงานขององค์กร
- เงื่อนไขกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม/โอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้
- ผลที่เกิดขึ้น (การเรียนรู้/การตอบรับของกลุ่มเป้าหมาย/ประโยชน์ที่จะได้รับ/พฤติกรรมกรรมการแสดงออก)
- ปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินงาน
- แนวทางการดำเนินงานขององค์กรในระยะต่อไป
- สภาพสังคม นโยบาย กฎหมายของไทยเอื้อหรือไม่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเองของแรงงานข้ามชาติ
- สิ่งที่ทำเป็นต่อการเอาตัวรอดและพัฒนาตนเองของแรงงานไทใหญ่ มีอะไรบ้าง
- ช่องทางการรับรู้เรื่องข้อมูลข่าวสารของแรงงาน มีช่องทางไหนบ้าง
- ข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากแรงงานข้ามชาติ

ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายที่ทำงานในองค์กรอิสระนั้นผู้วิจัยจะสามารถตั้งคำถามชวนคุยได้ ลึกซึ้งมากกว่าได้ข้อมูลในเชิงการวิเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูลทั้งการวิเคราะห์ในระดับตนเองและระดับเครือข่ายชาวไทใหญ่ เนื่องจากทักษะด้านการสื่อสารและประสบการณ์การทำงานที่มี โอกาสได้ฝึกทักษะทางภาษาและเทคโนโลยีได้ดีกว่า ทำให้มีมุมมองและความรู้รอบตัวมากกว่า แรงงานชาวไทใหญ่กลุ่มอื่นๆ

ปัญหา/อุปสรรคในการเก็บข้อมูล และการแก้ไขปัญหา

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่นั้น ผู้วิจัยพบปัญหาใน ระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

1. ปัญหาเรื่องการสื่อสาร ผู้ให้ข้อมูลหลักบางคนยังสื่อสารด้วยภาษาไทยได้ ไม่ชัดเจน บางคำออกเสียงไม่ชัด ผู้วิจัยจึงพูดซ้ำถามกลับเพื่อความชัดเจนอีกครั้ง บางคำไม่ทราบว่าอะไรออกมาเป็นคำไหนในภาษาไทย ผู้วิจัยจึงต้องพยายามซักถามถึงลักษณะ หรือความหมายของคำๆ นั้น แล้วลองยกตัวอย่างของคำที่อาจมีความหมายใกล้เคียงกับที่ผู้ให้ ข้อมูลหลักต้องการสื่อออกมา และมีการพูดภาษาไทยใหญ่ผสมกับภาษาไทยกลาง เช่น คำว่า “ให้” ภาษาไทย ผู้ให้ข้อมูลใช้คำว่า “ปิ่น” ในภาษาไทยใหญ่ ลักษณะนาม “1 คน” ผู้ให้ข้อมูล

บางคนใช้คำว่า “1 ก้อ” ในภาษาไทยใหญ่ เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสื่อสารด้วยภาษาเมืองได้ ทำให้สามารถเข้าใจภาษาบางคำได้ เนื่องจากภาษาไทยใหญ่บางคำมีความคล้ายคลึงกับภาษาเหนือของประเทศไทย ในกรณีชื่อเมืองซึ่งเป็นบ้านเกิด ผู้วิจัยจะจดจากการออกเสียงของผู้ให้ข้อมูล จากนั้น จะศึกษาข้อมูลจากแผนที่รัฐฉาน ซึ่งจะมีการเขียนชื่อเมืองเป็นภาษาไทยที่ถูกต้อง

2. ปัญหาเรื่องการนัดหมาย เรื่องจากผู้ให้ข้อมูลเป็นวัยแรงงาน บางคนมีวันหยุดเพียง 1 วัน ใช้เวลาทั้งหมดกับการเรียนหนังสือ และทำรายงานส่งอาจารย์ บางคนที่ไม่เรียนหนังสือแต่มีครอบครัว ต้องอยู่บ้านดูแลลูก ผู้วิจัย จึง ได้รับการบอกยกเลิกการนัดหมายจากผู้ให้ข้อมูล ซึ่งยังไม่สะดวกให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยจึงขอนัดหมายการสัมภาษณ์ในครั้งต่อไปไว้ล่วงหน้า

การตรวจสอบข้อมูล

ในการตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลเพื่อสามารถตอบคำถามการวิจัยได้หรือไม่ อย่างไร โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล แหล่งเวลา หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนหรือต่างกันหรือไม่ และเพื่อพิจารณาว่าข้อมูลนั้นเพียงพอต่อการอธิบายปรากฏการณ์มากน้อยเพียงใด

การตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกรณีศึกษาแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลังชีวิต มุมมองวิถีคิด และประสบการณ์ชีวิตของแรงงาน ผู้วิจัยไม่ได้ตัดสินใจว่าข้อมูลใดถูกต้องหรือไม่ อย่างไร เพราะเป็นข้อมูลเฉพาะบุคคล อาจไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่าผู้ให้ข้อมูลหลักให้ข้อมูลที่ เป็นข้อเท็จจริงทั้งหมดหรือไม่ งานวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ต้องการระบุความถูกต้องหรือความผิด แต่เป็นการพยายามทำความเข้าใจจากสถานการณ์ในชีวิตของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคน โดยผู้วิจัยได้ทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในระหว่างการสัมภาษณ์ควบคู่กันไปด้วย เพื่อสังเกตอารมณ์ ความรู้สึก กิริยาท่าทางการสื่อสารของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักบางคนเมื่อนึกทบทวนถึงชีวิตอันแสนลำบากที่ผ่านมายังไม่สามารถเก็บอาการได้จนร้องไห้ออกมาต่อหน้าผู้วิจัย ผู้วิจัยจึงหยุดประเด็นชวนคุยสักพัก เพื่อปล่อยให้ผู้ให้ข้อมูลหลักตั้งสติและพยายามบอกเล่าเรื่องราวต่อ หากมีลักษณะเช่นนี้ผู้วิจัยถือว่าเรื่องราวดังกล่าวเป็นข้อเท็จจริงที่ใช้ได้ เพราะเป็นพลังของเรื่องเล่าจากชีวิตจริง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาน้ำหนักของข้อมูลประกอบด้วย หากข้อมูลประเด็นใดมีน้ำหนักน้อยและไม่ชัดเจน ผู้วิจัยได้ดึงข้อมูลประเด็นที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพิจารณา อีกวิธีหนึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูล โดยตัวแทนจากกลุ่มองค์กรเครือข่าย ซึ่งเป็นกลุ่ม

ที่มีความเข้าใจและคลุกคลีกับแรงงานข้ามชาติชาวใหญ่ เป็นผู้อธิบายเพิ่มเติมในประเด็นที่ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีน้ำหนักไม่เพียงพอ การตรวจสอบอีกวิธี คือ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบ โดยการเทียบเคียงกับงานวิจัยเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติชาวใหญ่ที่มีผู้ศึกษาไว้ รวมทั้งข้อมูลมือสองทั้งหมดที่ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมไว้ เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่อาจมีความเกี่ยวพันเชื่อมโยง และเป็นประโยชน์ต่อการอธิบายตีความข้อมูลได้ เพื่อนำข้อมูลที่รวบรวมวิเคราะห์ มาตรวจสอบบางประเด็นที่อาจเป็นข้อเท็จจริงชุดเดียวกัน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การวิจัย พร้อมทั้งผู้วิจัยได้นัดหมายนำเสนองานให้อาจารย์ที่ปรึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ อาจารย์ได้ตรวจทานแก้ไขข้อมูลในทุกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดหมวดหมู่ข้อมูลเบื้องต้นตามประเด็นขอบเขตเนื้อหา ในการศึกษาเพื่อพิจารณาว่าข้อมูลนั้นครบถ้วนเพียงพอต่อการอธิบายปรากฏการณ์มากน้อยเพียงใด โดยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย มีการใช้แนวคิดทฤษฎี มาอธิบายตีความข้อมูลที่ได้ศึกษารวบรวมมา ผู้วิจัยวิเคราะห์ลักษณะสังคมและวัฒนธรรม ของชาวใหญ่ จากข้อมูลกรณีศึกษาทั้งหมด ซึ่งได้นำมาจัดหมวดหมู่เรียบเรียงเนื้อหาตาม ประเด็นที่กำหนดไว้ และมีการสรุปท้ายวิเคราะห์ข้อมูลด้านการเรียนรู้เพื่อดำรงชีวิตและพัฒนา ตนเองของแรงงานข้ามชาติชาวใหญ่ โดยใช้แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตและทักษะชีวิต อธิบายการเรียนรู้ของแรงงานข้ามชาติชาวใหญ่ ซึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถาม การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ความต่างและความเหมือนของข้อมูลในการอธิบายคำถามการวิจัย กล่าวคือ ผู้วิจัยจะประมวลข้อมูลลักษณะสังคมและวัฒนธรรม และการเรียนรู้ในการดำรงชีวิต และพัฒนาตนเองของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คน เพื่อให้เห็นทั้งความเหมือนซึ่งเป็นจุดร่วม ของการเรียนรู้ที่จำเป็นของแรงงานข้ามชาติชาวใหญ่ และความแตกต่างของการเรียนรู้ ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับทุนเดิม โอกาสและรูปแบบการดำเนินชีวิตของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย ว่าข้อมูลที่ผ่านการเก็บรวบรวม มานั้นสามารถอธิบายวัตถุประสงค์การวิจัยได้อย่างไรบ้าง และมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับ แนวคิดที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้นำมาอธิบายข้อมูลและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยมีทั้งหมด 3 แนวคิด คือ แนวคิดเรื่องการเรียนรู้และปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ ความเป็นชายขอบ และทักษะชีวิต โดยนำข้อมูลในเรื่องลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม และการเรียนรู้

เพื่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาตนเอง มาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดทั้งหมด จากนั้นผู้วิจัย
ได้ทำการสรุปผลตอบวัตถุประสงค์การวิจัย และเขียนเป็นรายการวิจัยต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved